

Kelemen Lajos. Az ott dolgozók aztán tanúi lehetnek nemcsak kimeríthetetlen önzetlenségének és legendás segítőkészségének, tudásának, melyet bőségesen osztogatott.

Sokszor nehéz körülmények között, de az alkotó együttműködés légkörében, a tudományos tisztesség szellemében, haladó gondolatok vonzásában folyt a kutatás, a munka annak a feliratnak a jegyében, amely a Levéltár fölött függött: „A múlt hagyatékának megőrzése nem jelenti, hogy megelégszünk e hagyatékkal.“ Az írásos emlékek iránti szeretet és féltő gondoskodás, annak védelme és biztonságba helyezése éppúgy hozzátartozott e munkaközösség légköréhez, mint a forrásanyag becsületes vallatása és igaz felhasználása, a hamisítás és torzítás minden fajtájának elítélése. A levéltár a történetírő műhelye és szentélye egyben, amelynek küszöbét csak tiszta szándékkal és a források iránti alázattal szabad átlépni.

Engedjék meg, hogy ezt a mai találkozást úgy tekintsem, ami az ügynek szól. Kőrösi Csoma Sándornak, a nagy erdélyi székely-magyar tudósunknak. Áldozatos munkássága példázza a világművelődéshez való hozzájárulásunkat. [...]

Az 1979. június 15-i Korunk-délelőttön elhangzott szövegek rövidített változata.

ANYANYELV ÉS TERMELŐERŐ

Kedves Barátaink!

Mai összejevetelünkre a Kriterion Könyvkiadó gondozta román—magyar műszaki szótár megjelenése szolgáltatott alkalmat. Ez azonban nem azt jelenti, hogy csak ez a kiadványt — és szerzőit — köszöntjük. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy ez a kötet *folytatás*: a hat évvel ezelőtt megjelent román—magyar—német műszaki szótár, illetve a vele megindult szótárszerkesztői munka folytatása, s ugyanakkor *előzmény*: a most készülő magyar—román műszaki szótár korábban napvilágot látott társkiadványa. Mondjuk tehát azt, hogy mai összejevetelünkön a romániai magyar műszaki irodalom egy külön vonulatát, a szótáriródat, s ennek egyik új eredményét köszöntjük — és persze a kultúra, az egységes kultúra e pásmájának szorgalmas munkásait.

De ezzel sem mondtunk el mindent. Ünnepezt szerzőinknek — Bíró András, Jenei Dezső és Rohonyi Vilmos mérnököknek — a szótárirás csak alkalmi foglalkozásuk: egyikük sem csupán ezt az egy ágát műveli a műszaki irodalomnak. Nem hivatkozom könyveikre, műegyetemi jegyzeteikre, csak egyetlen tanulmányukat említem példaképpen, amely nemrég épp a mi folyóiratunkban jelent meg: *A géptervezés gépesítése* című írást. Hármuk közül kettejük munkája ez, s amikor készült, a társszerzők már mindketten nyugállományban voltak — ám nem pihentek, mint ahogy azóta sem pihennek; s mint ahogy azóta is a közösség, az egész ország javára fordítják minden alkotó erejüket, nálunk között tanulmányukban szintén országos iparfejlesztési problémák megoldását keresték.

Mindebből következik, hogy a román—magyar műszaki szótár szerzőinek személyében *az alkotó műszaki értelmiségit köszöntjük* — őket hármukat, s mindazokat, akik az oktatásban, a tudományos kutatásban és mindenekelőtt a teremtésben tevékenykednek, akik a hazai technika és ipar magas szintre emelésének ügyét, a XII. pártkongresszus kitzúta feladatok valóra váltását szolgálják.

Tehát nemcsak itt az asztalnál ülő mérnököket köszöntjük, hanem önöket is, meghívottakat — önöket külön abból az alkalomból is, hogy ez az első Korunk-délelőtt, amelyen a közönség nagyobb része műszaki értelmiségünk soraiból kerül ki. S ez az első Korunk-délelőtt, amelyen a műszaki irodalmat, illetve annak egy vonulatát méltatjuk, s talán majd vitatjuk is. De meg kell mondanom, hogy ugyanakkor nem az első Korunk-akció műszaki értelmiségünk irányába, nem az első kéznyújtás önök felé, nem az első próbálkozásunk arra, hogy szorosabban együttműködjünk. Hadd említsem itt csak legutóbbi hasonló akciónkat, azt a kerekasztal-beszélgetést, amelyen önök közül is jó néhányan részt vettek, s anyagát

Mérnöki alkat, életforma, alkotókészség című közleményünkben mindnyájan ismerhetik. Szeretnők, ha ez a találkozó is közelebb hozna minket egymáshoz, s ha együttműködésünk ezentúl még közvetlenebb, barátságosabb és eredményesebb lenne.

A román—magyar műszaki szótárt Tenkei Tibor mérnök fogja méltatni. Magam csak arra hívnám fel a figyelmet, hogy a műszaki szótár mint „műfaj” s egy ilyen szótár szerkesztése híd a műszaki tudományok és a humaniorák között. Nyelvtudományi kapcsolatai nyilvánvalóak, de roppant jelentősek — különösen nálunk — didaktikai, pedagógiai összefüggései is, lévén ez a szótár az anyanyelvű műszaki képzés és önképzés igen fontos segédeszköze.

Tudjuk, hogy napjainkban, a tudományos-műszaki forradalom teljében, a tudomány közvetlen termelőerő szerepet tölt be. Mindennél inkább áll ez a műszaki tudományokra. A tudományt azonban ahhoz, hogy hatékony legyen, el kell sajátítani, meg kell érteni, át kell plántálni a fejekbe — ennek pedig legegyszerűbb és legjobb eszköze az anyanyelv. Ebben az összefüggésben nyugodtan elmondhatjuk, hogy napjainkban az *anyanyelv is közvetlen termelőerő*: a legjobb eszköz arra, hogy korszerű tudományos ismeretekkel és szemléletmóddal vétezzük fel magunkat, s ezeknek birtokában a lehető legjobban teljesítsük az ország építésében, a XII. pártkongresszus irányelvei megvalósításában ránk háruló feladatokat. Ezt szolgálja az a kötet is, amelynek megjelenése mai találkozóinkra alkalmat adott, s ezért mind köszöntését, mind alapos megvitatását különösen időszerűnek érzem.

Veress Zoltán

Szabatosság és hasznosság

[...] Megírtam már valahol, hogy gyerekkori elhatározásom volt gépészmérnök-ké lenni. Azt hallottam ugyanis a „nagyoknak” egy elesett beszélgetésén, hogy a mérnöknek, amikor az általa tervezett hídon áthalad az első vonat, a híd alatt kell állnia, hogy bizonyítsa: ért ahhoz, amit csinált, és vállal érte minden felelősséget. Nos, a mérnöki alkotásnak ez a kézzelfoghatósága és „hősiessége” volt az, ami ifjúi lelkesedésemet a mérnöki hivatás felé irányította. A mérnökségnek mint *tudománynak* a szépségére csak akkor döbbsentem rá, mikor majd a műegyetemen szerencsém volt Rohonyi Vilmos professzor ragyogó előadásait hallgatni. Rendszeressége és az a képessége, hogy ésszerűen bontakoztassa ki a problémákat, csak elősegítette az ismeretek elsajátítását. Ami viszont lenyűgözött és egy életre szóló indítékot adott, az a sajátos szenvedélye volt Rohonyi professzornak, hogy a problémákat a legmagasabb tudományos szinten és a legapróbb részletekig tisztázza. E szenvedélyeknek mind a mai napig számtalan bizonyítékát olvashatjuk rangosabb külföldi lapokban is.

Aztán mikor a termelésbe kerültem, többek között két dologra kellett rájőnnöm. Egyrészt arra, hogy a mérnöki tudománnyal lépést tartani csak a szakirodalom rendszeres olvasásával lehet, és ehhez kemény kitartás kell — másrészt pedig arra, hogy a sokrétű mérnöki tudomány ismereteit nem lehet mind észben tartani. Tárolni kell őket, és szükség esetén tudni, hogy hol találhatóak meg. A szerencse úgy hozta, hogy mind a „lépéstartásra”, mind az adattárolásra Bíró András személyében élő példa ösztönzött. Valahányszor egy-egy bonyolultabb problémánk akadt — és milyen gyakran akadt! —, már megszokottan mondtuk: „Kérdezzük meg Bíró mérnököt.” Nem emlékszem olyan esetre, hogy Bíró András ne tudta volna ellenék rakni az adott problémával kapcsolatosan megjelent legújabb tanulmányokat, illetve azok lényegbeli kivonatait. De nagyon hiányzik most is egy ilyen munkatárs!

Az üzemi életben azonban a mérnöki tudomány *alkalmazása* mutatkozott legnehezebbnek. Érttem ezen mind a gépszerkesztésnek és gyártmányfejlesztésnek, mind magának a gyártásnak a megszervezését és világszinten tartását. A sors ezen a téren is kegyes volt hozzám: Jenei Dezső főmérnök személyében húsz éven át olyan ember vezetett és irányított, akinek a mérnökség a szó szoros és legszentebb értelmében hivatása volt. Sem azelőtt, sem azután nem találkoztam még egy olyan mérnökkel, aki az elméletiekben és a gyakorlatiakban egyaránt olyan magasan kiemelkedjék közülünk, mint Jenei Dezső. Örök rejtély maradt számunkra, hogyan tudta csinálni, és honnan volt annyi energiája. Elsőnek tanulmányozta át azt az ötven-hatvan szaklapot, ami havonta befutott a világ min-